

Pač pa še nekaj besed o slovarjih, ki naj bi omogočali prevajanje. Slovenci smo bili do pred kratkim, kar zadeva prevajanje iz srbohrvaščine, tako rekoč prepuščeni večji ali manjši meri prevajalčevega znanja. S srbsko-hrvatsko-slovenskim slovarjem Janka Jurančiča, ki ga je predlanskim izdala DZS, smo prvič v svoji zgodovini in po skoraj štiridesetletnem življenju s Hrvati in Srbi v eni državi oprali sramoto. Kasno sicer, toda oprali smo jo. Ta slovar seveda ni popoln, je pa več kot uporaben. Jurančič je opravil s tihim dolgoletnim prizadevanjem veliko delo, ki je pri Srbih kmalu doživelo res strokovno oceno in vse priznanje, pri Slovencih pa na to še vedno čakamo. V tretji številki letošnjega letnika »Jezika in slovstva« je zapisal nekaj odstavkov o slovarju Janez Gradišnik. To pa prav gotovo še ni dovolj.

Nasprotno pa slovensko-srbskohrvatskega slovarja, ki bi vsaj približno zadostoval, še do danes ni na knjižnem trgu, kljub temu da je poizvedovanje za njim na hrvatski in srbski strani že desetletja več kot veliko. Beograjska založba »Prosveta« ga obljublja že nekaj let. Kolikor mi je znano, je bil tak slovar sestavljen že pred osmimi leti, pa prav res ne vem, s čim bi človek še lahko opravičil te vrste zamujanje. Skoraj bojim se, da bo slovar, ki bo izšel po toliko letih, odkar je bil sestavljen, že deloma zastarel.

In nazadnje še besedo o prevajanju hrvatske in srbske klasike. DZS je z izdajanjem zbranih del slovenskih pesnikov in pisateljev radikalno prelomila s tradicijo. Prvič v svoji zgodovini bomo Slovenci v približno 130 knjigah v enotni izdaji, ki bo hkrati tudi kritična, dobili tekste vseh svojih klasikov, hkrati pa tudi dodatne monografije o posameznih avtorjih. Zadnje čase se pri DZS intenzivno ukvarjajo z mislijo, da bi v prihodnjih letih v podobni enotni obliki in v približno petdesetih knjigah izdali izbrana dela vseh vidnejših hrvatskih in srbskih pisateljev in pesnikov, pa tudi esejistov in književnih kritikov, katerih delo se uvršča v zakladnico njihovih narodnih kultur. Ta korak, ki prihaja več kot o pravem času, lahko samo pozdravimo. Podobne enotne izdaje, vsaj do danes, še nimajo ne Hrvatje ne Srbi.

Jugoslovanska skupnost je dejstvo, mimo katerega ni mogoče. Iz nje, iz želje in potrebe po medsebojnem spoznavanju, izhaja dolžnost, da književnost bratskih narodov spoznavamo in da jo približujemo tudi širšemu občinstvu, ki srbskohrvatskih del ne prebira v izvirniku. To pa je mogoče doseči samo po eni poti: s prevajanjem, toda s prevajanjem samo tistega, kar je prevajanja resnično vredno.

Tone Potokar

KOT VETER V VRHU TREPETLIKE

Na 15. strani Zupančičevih »Samogovorov« je pod naslovom »Tebi« tale kratka pesem:

Kot veter v vrhu trepetlike,
tako si v mojem srcu ti:
ves gaj molči, le v nji šumi —
in duša, polna tvoje dike,
trepetajoča te slavi.

V Sofoklejevi literarni zapuščini je ohranjen fragment z isto prisposodbo (TGF ed. Nauck p. 136 No 22):

*ὄσπερ γὰρ ἐν φύλλοισιν ἀγέρον μακρᾶς,
καὶ ἄλλο μηδέν, ἀλλὰ τοῦκείνης κάρα
κινεῖ αὖθρα κάτακουφίζει πτερόν.*

(Dobeseden prevod: ... kakor v vejah visoke trepetlike, tudi če nič drugega ne, vendar kaka sapa pozibava njen vrh in šelesti z listjem.)

Podobnost z Zupančičevimi verzmi je naravnost presenetljiva: v obeh primerih imamo isto drevo, isti veter v vrhu trepetlike, isti mir vsenaokrog. Sofoklejev *καὶ ἄλλο μηδέν* je čudovit po skrivnostni godbi vokalov, po svoji lakonski zgoščenosti pa se zdi skoraj neprevedljiv. Zupančič pa je Sofokleja še za en zlog posekal: »ves gaj molči«.

Toda — da bi se Župančič tako temeljito ukvarjal z antiko? Da bi prebiral celo fragmente grških tragikov? Skoraj neverjetno! Lahko pa je ta fragment srečal kje drugje, v kaki antologiji ali podobno, saj ga večkrat navajajo, ker je po svojem impresionizmu res malo nenavaden, skoraj »premoderen« za Sofokleja. Morda ga je kot torzo zanimal, motiv se mu je zdel lep, pa mu ni dal miru, dokler ga ni dopolnil in pretil v zaključeno pesem. Morda...

Neka paralela med Župančičem in Sofoklejem je tudi v ciklu »Manom Josipa Murna-Aleksandrova«. Tu imamo verze »...Dva črna curka, več, prelila sta se čez oči njegove, baš čez oči — dva črna, črna curka«. To mesto močno spominja na oslepitev kralja Oidipa (Kralj Oidipus vv. 1276—1279), ki se glasi (v Sovretovem prevodu):

izza odprtih vek se ulijeta
krvavi mu zenici po obrazu,
ne v kapljah, o, dva strašna črna curka
mu kakor dež pršita iz oči.

Očitno je bil Župančiču, pri katerem bi sicer zaman iskali kakih močnejših antičnih vplivov, Sofokles posebno pri srcu. Mikal ga je najbrž zlasti v zvezi z dramatskimi poskusi. Tudi na »Veroniko Deseniško« je imel precejšen vpliv, večjega, kot si navadno mislimo. Koliko skupnih potez imata n. pr. Veronika in Antigona! Res je sicer, da nas Veronikin »tragični konec ne pretrese tako kot pri kakem Sofokleju ali Shakespearu« (J. Mahnič, Oton Župančič, 87), vendar sta si njuna značaja v marsičem podobna. Še bolj sorodna sta si Herman in Kreon: v obeh primerih imamo lik nasilnega oblastneža, ki gre za doseg svojih sebičnih ciljev tudi preko človeških trupel. In da je paralela še popolnejša: oba propadeta prav v trenutku svojega na videz največjega trumfa: oba izgubita svoje najdražje, svoj »zadnji adut«: Herman sina Hermana, Kreon sina Haimona. Tudi celotna idejna zasnova »Veronike Deseniške« je bližja Sofokleju kakor pa Shakespearu, na kar je opozoril že L. Tesnière (Oton Joupantchitch, 238): »par le fond de sa tragédie, Joupantchitch se rapproche plutôt de la tradition de Sophocle et des tragiques grecs«. — Toda to le mimogrede. O tem bi bila potrebna obsežnejša študija, kar pa prerašča okvir tega članka.

Kajetan Gantar

ČEH, SLOVAK IN ČEHOSLOVAK

Čehi in Slovaki so pripadniki dveh slovanskih narodov. Ker pa oba tvorita republiko Českoslovaško, predstavljata v tem primeru državno skupnost: tedaj Čehi in Slovake imenujemo Čehoslovake. V slovenski govorici smo si to reč poenostavili in govorimo kratko in malo o republikli Češki, o čeških kronah, o češki politiki, o češkem turizmu ipd. Tako malomarnost in površnost, pa tudi neizčiščenost pojmov kaže dalje naš radio, a v veliki meri tudi naše osrednje politično časopisje. Naj iz lanskega leta navedem nekaj zgledov, ki sem jih vzel iz treh ljubljanskih dnevnikov.

SPOR priobčuje 14. 7. članek Českoslovaška in Poljska, podnaslavlja pa ga z Glavni predmet češko-poljskih razgovorov; besedilo članka samega pravilno govori o češkoslovaško-poljskih razgovorih. Svet poverjenikov Slovaške zamenjuje list 16. 7. z neeksistirajočim svetom poverjenikov Českoslovaške. Dne 21. 8. razpravlja o Rehabilitaciji na Češkem. Ker gre za dogajanje, ki se po kongresu KP ČSR tiče vse republike, države Češke pa na svetu ni, bi članekar moral nasloviti članek Rehabilitacija na Českoslovaškem. Ko LjP 19. 11. v članku Med Prago in Varšavo govori o Českoslovaški, nadaljuje: »Čehi doslej niso bili baš naklonjeni objavljanju statističnih podatkov.« Ker člankar ni hotel reči, da so nasprotno bili takemu objavljanju naklonjeni Slovaki, moramo seveda tu pod Čehi videti Čehoslovake.

Take napake so v športnih poročilih redne, pravljen zapis je samo izjemen. (Enako je v radiu.) Kadar v tekmah nastopajo državni predstavniki ČSR, tedaj tekmovalci niso ne Čehi ne Slovaki, ampak Čehoslovaki. Seveda